

Utflytting - mislykka distriktsbygging eller konstruktiv samfunnsbygging?

Erling Dokk Holm

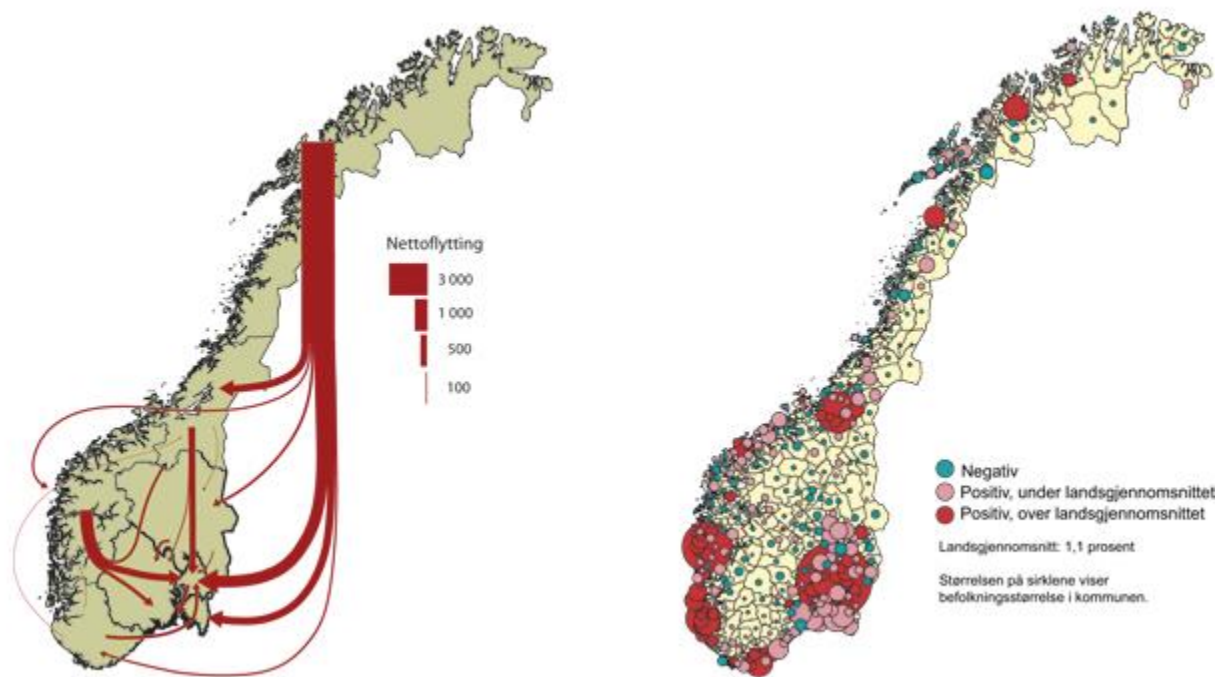
For partnerforum 3 september 2018

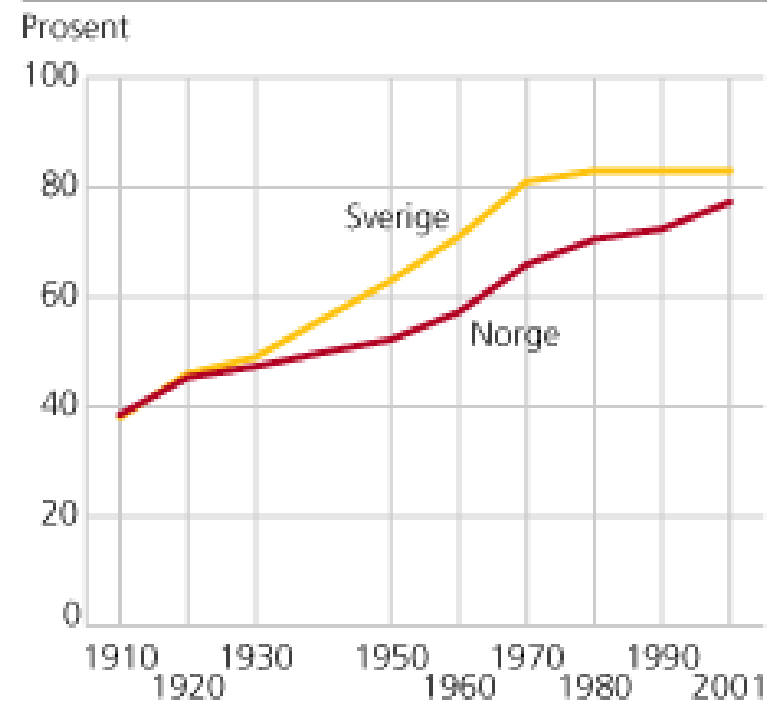
Desentral lokalisering eller sentral lokalisering?

urbaniseringen som megatrend består

Figur 1. Andel av befolkningen i Norge og Sverige som bor i tettbygde strøk. 1910-2001. Prosent

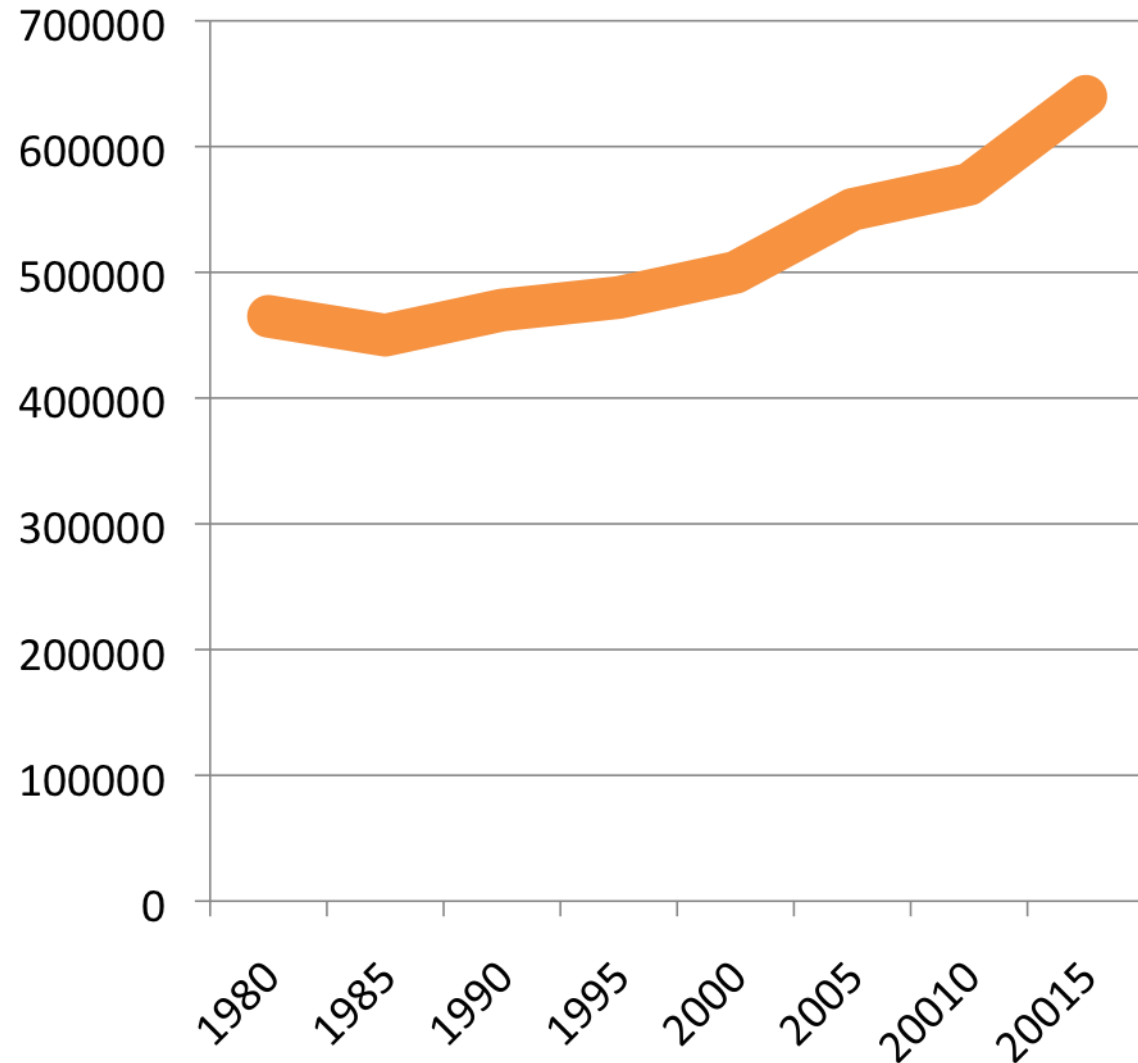

Kilder: Statistisk sentralbyrå (1995) og Statistiska centralbyrån (2004).

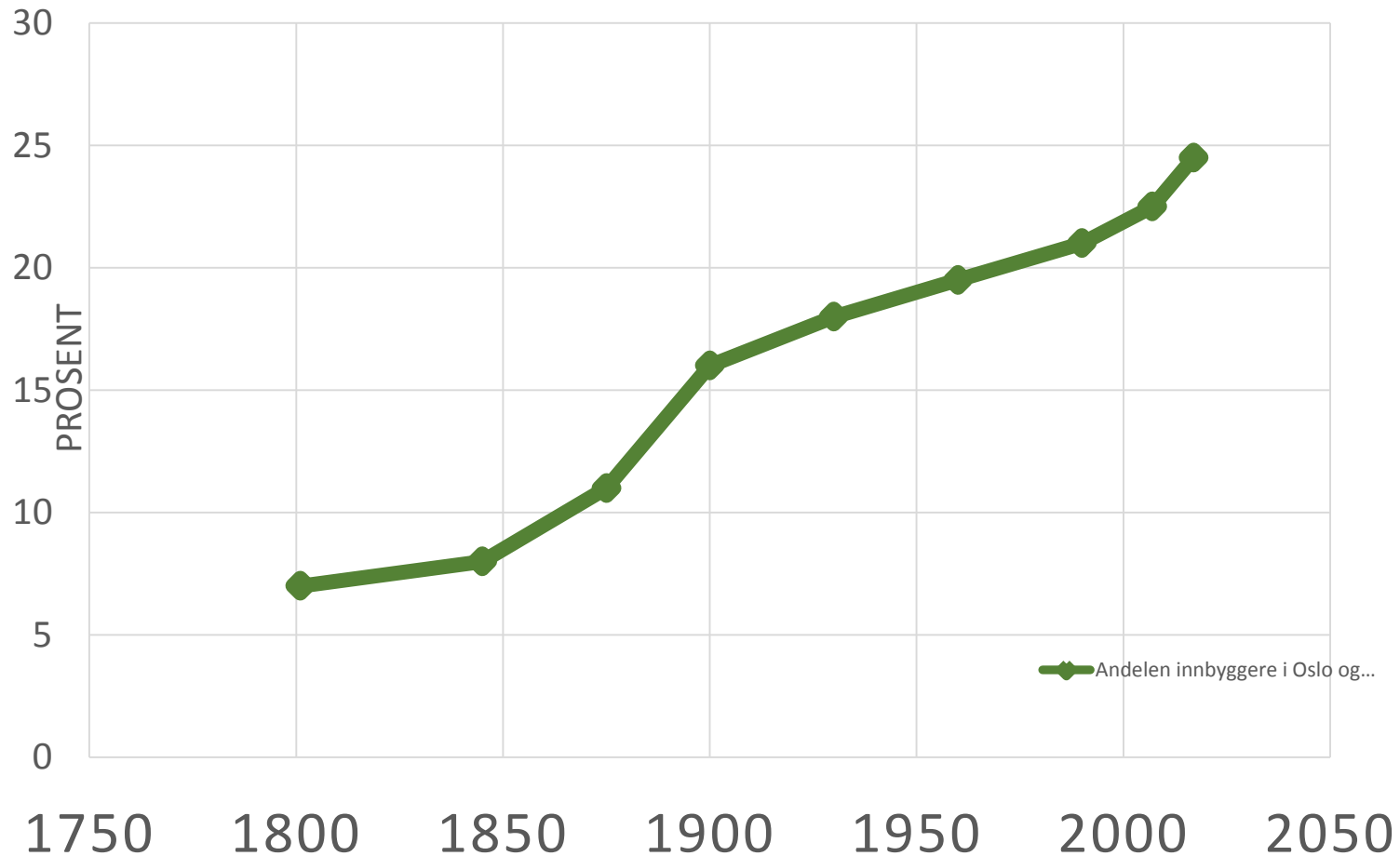

Oslos vekst

- En vekst ingen andre i Norge kan vise til
- 1985: 435 000 innbyggere
- 2015: 660 000
- 51,2 prosents vekst
- Men er det over – for en stund?

Andelen av befolkningen i Norge som bor i Oslo og Akershus

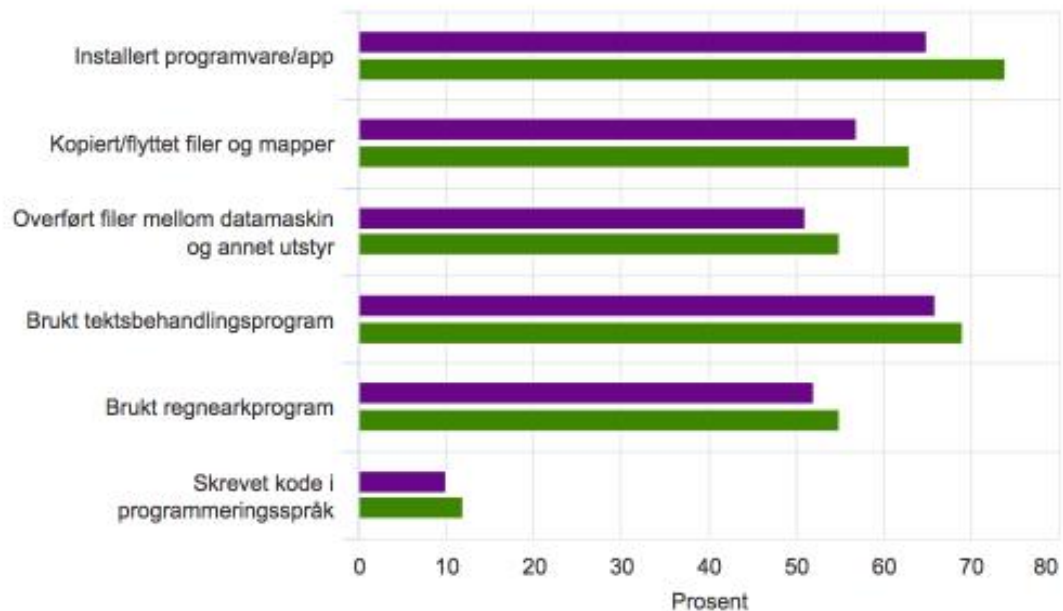

Nordmenns digitale ferdigheter blir stadig bedre

Fjorårets undersøkelse viste at [nordmenn var i Europatoppen når det gjelder digitale ferdigheter](#). I 2017 er andelen nordmenn med gode digitale ferdigheter enda større: 49 prosent mellom 16 og 79 år har gode ferdigheter, mot 44 prosent i fjor.

Årsaken til oppgangen er at flere enn før har utført ulike datarelaterte aktiviteter. Blant annet har 74 prosent i 2017 installert programvare eller applikasjoner de siste 12 månedene, mot 65 prosent i fjor.

Figur 4. Andel av befolkningen som har utført ulike IKT-aktiviteter siste 12 mnd, 16-79 år

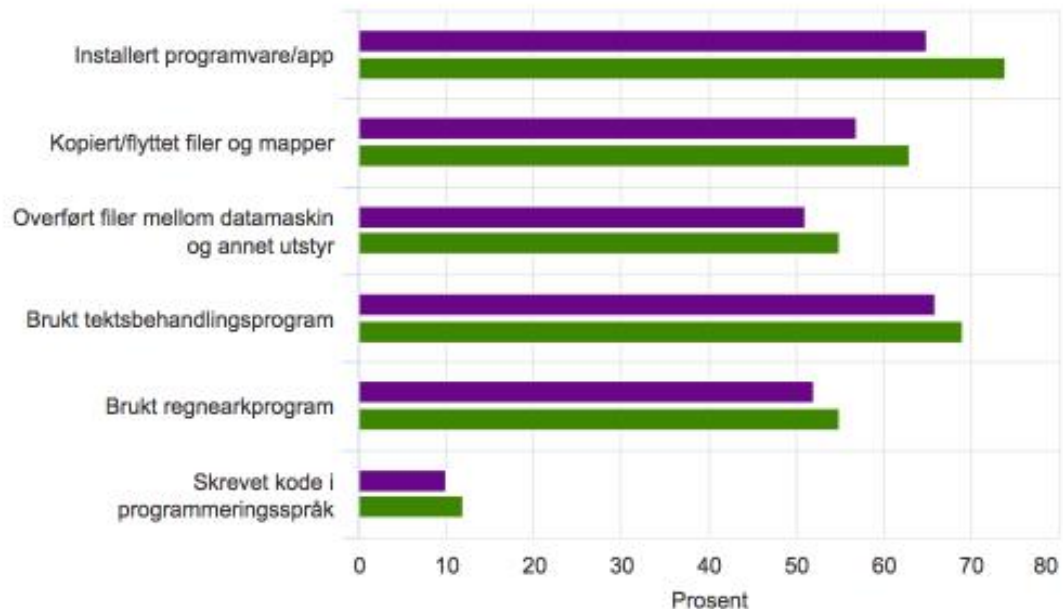

Nordmenns digitale ferdigheter blir stadig bedre

Fjorårets undersøkelse viste at [nordmenn var i Europatoppen når det gjelder digitale ferdigheter](#). I 2017 er andelen nordmenn med gode digitale ferdigheter enda større: 49 prosent mellom 16 og 79 år har gode ferdigheter, mot 44 prosent i fjor.

Årsaken til oppgangen er at flere enn før har utført ulike datarelaterte aktiviteter. Blant annet har 74 prosent i 2017 installert programvare eller applikasjoner de siste 12 månedene, mot 65 prosent i fjor.

Figur 4. Andel av befolkningen som har utført ulike IKT-aktiviteter siste 12 mnd, 16-79 år

Økt digitalisering bremser ikke sentraliseringen

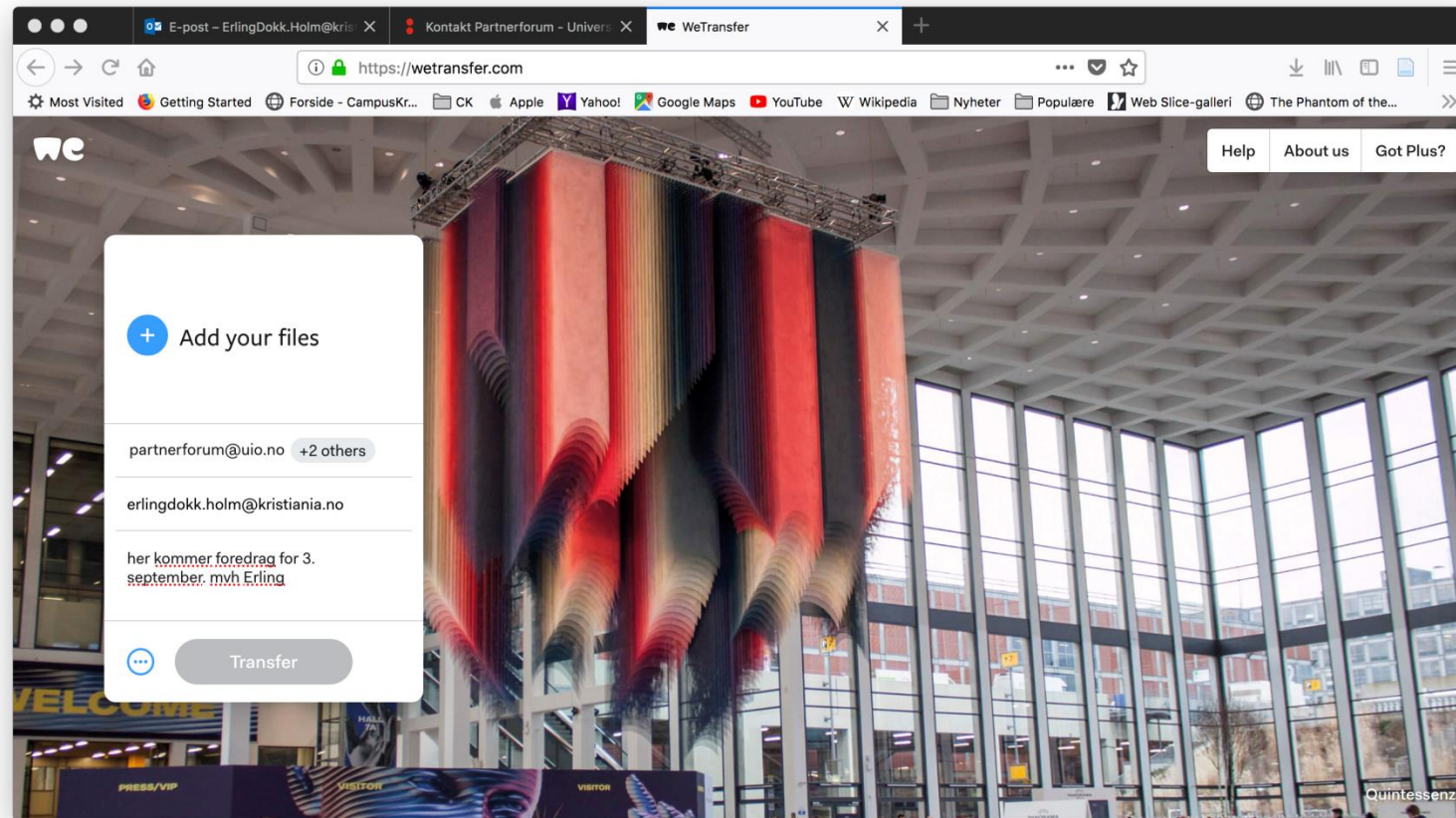
Hvorfor ikke?

Vel, sentraliseringen har mange
mødre

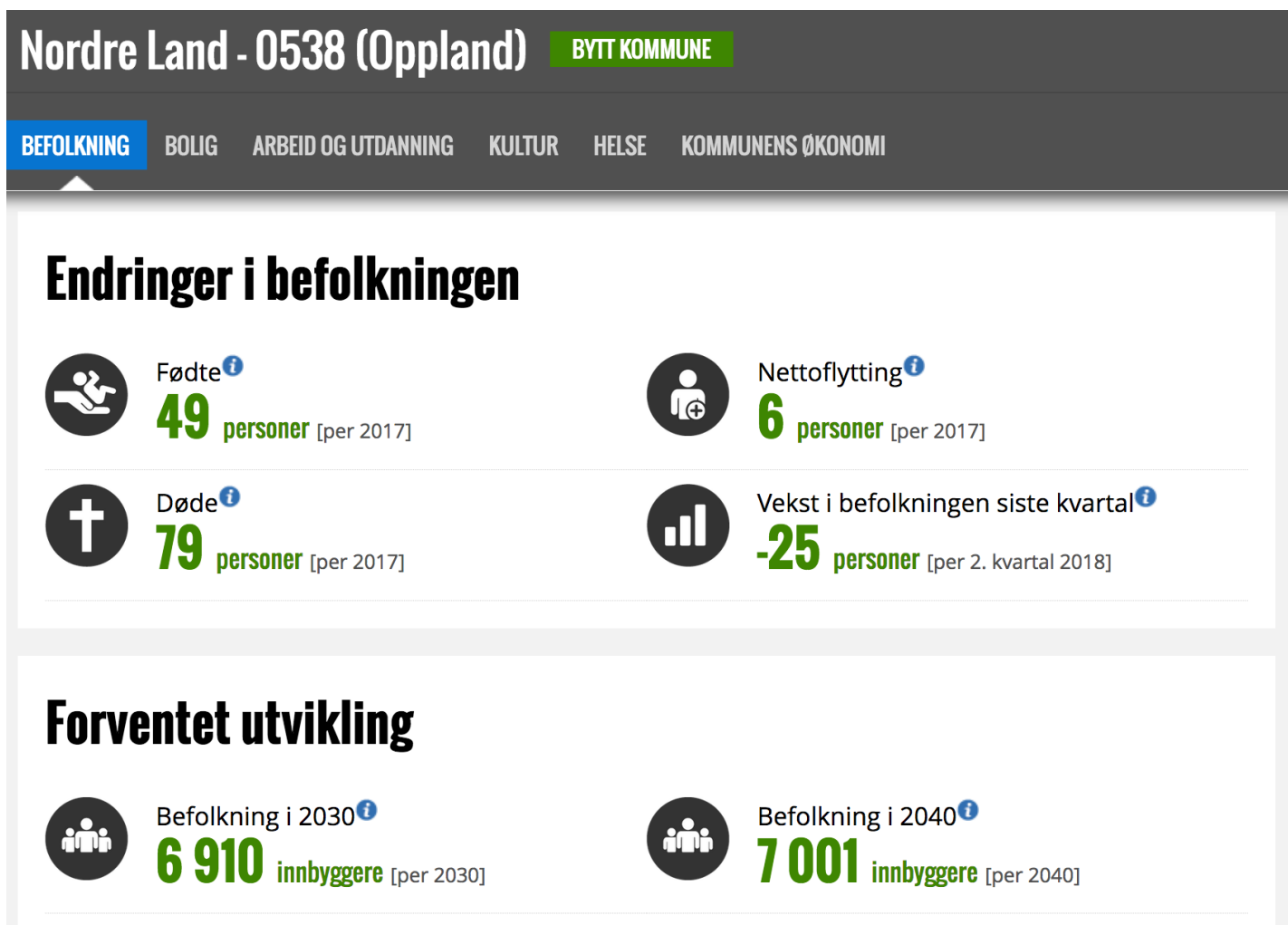
Et lite eksempel på noen som sliter: Randsfjorden

Et lite eksempel på noen som sliter litt: Dokka

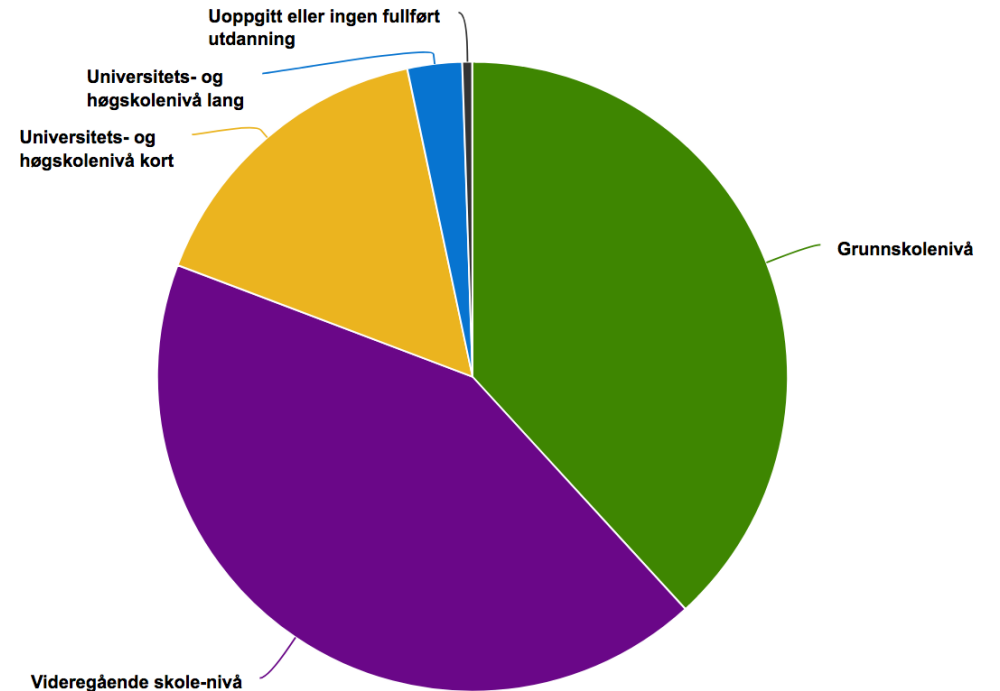
Mange sliter mer

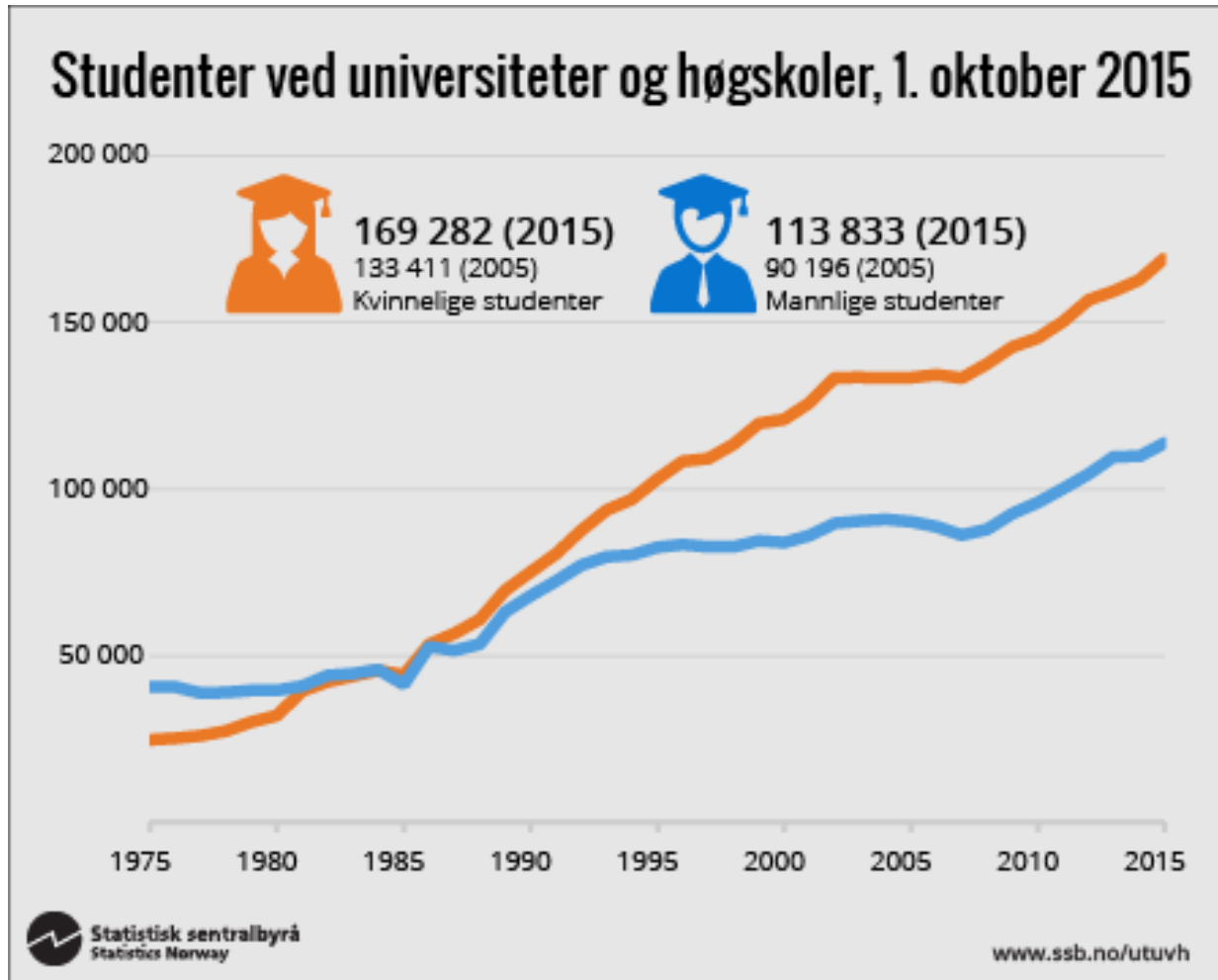
Hva lever folk av på Dokka?

- En industribedrift
- Offentlig sektor er stor
- Primærnæringene sysselsetter 7 prosent
- Ingen høyere utdanningsinstitusjoner
- Ingen skinner, ingen havner
- Landsby – ikke by

Høyeste fullførte utdanningsnivå for personer 16 år og over

Hvorfor?

Innad i familien avgjør
kvinner mer enn menn

Hva er det vi vet om kvinner?

- De har mer urbane preferanser enn menn
- De har mer urbant arbeidsmarked enn menn
- De er mer sosiale enn menn

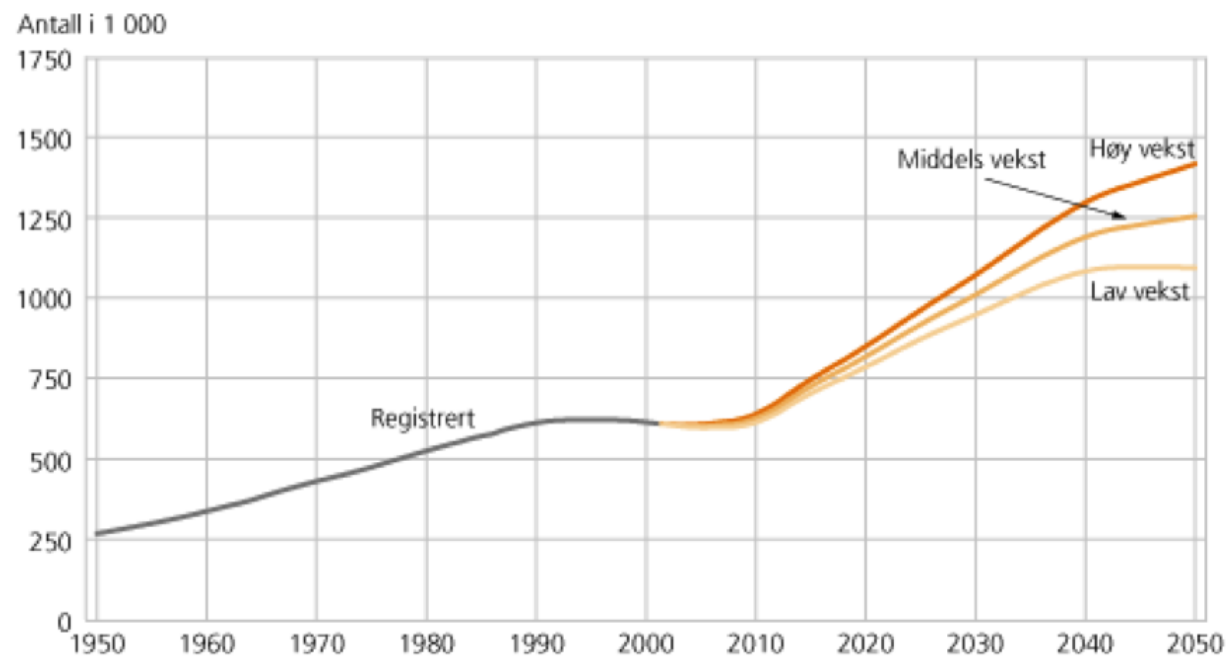
Hva er det vi vet: at kvinner er mer urbane enn menn

Dessuten: folk blir eldre

Figur 3. Antall personer 67 år og over, observert og framskrevet. 1950-2050

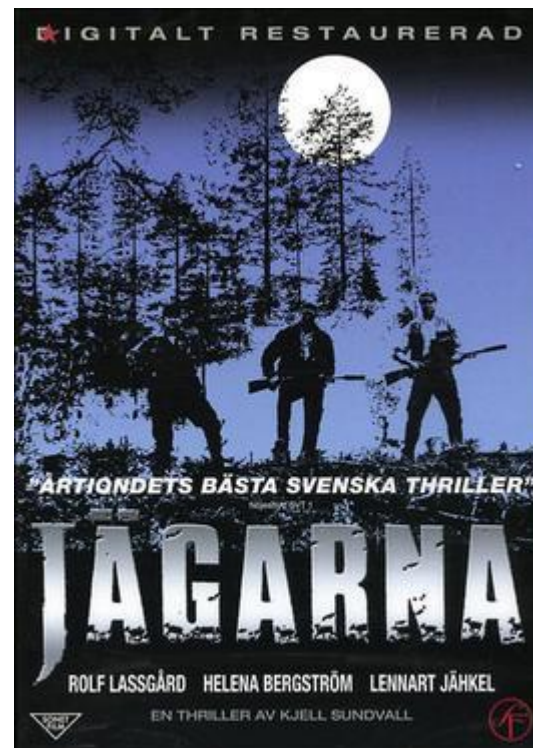
¹ Høy vekst = alternativ HHMH, middels vekst = alternativ MMMM og lav vekst = alternativ LLML.

Kilde: Framskrivning av folkemengden.

Mennene blir igjen på småstedene

”Det er flere kvinner enn menn i indre Østlandsområdet. Fram til 55 år er det imidlertid mannsoverskudd. Det er ...de godt voksne kvinnene som står for kvinneoverskuddet totalt sett. ”(Østlandsforskning)

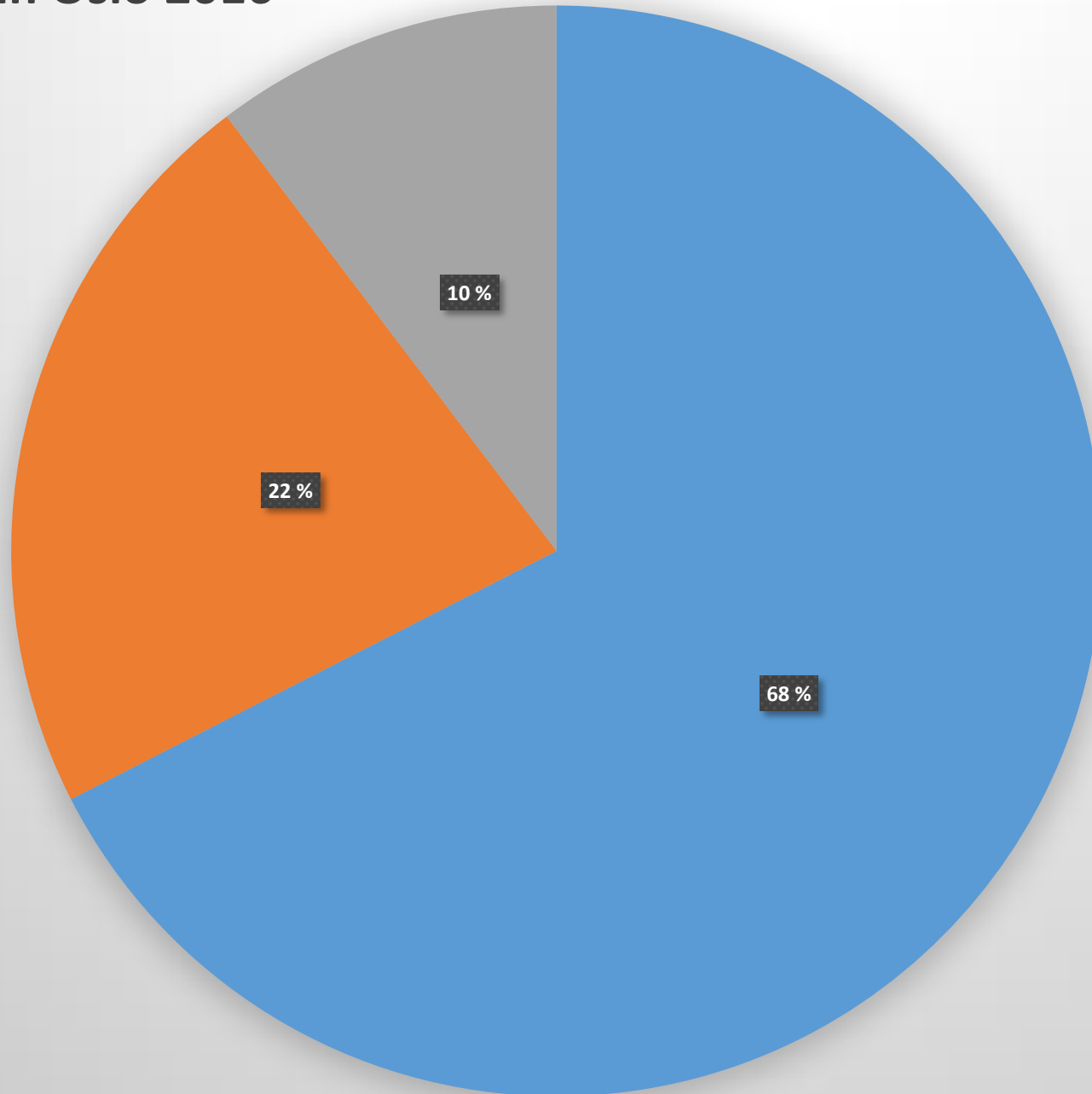

eldrebølge

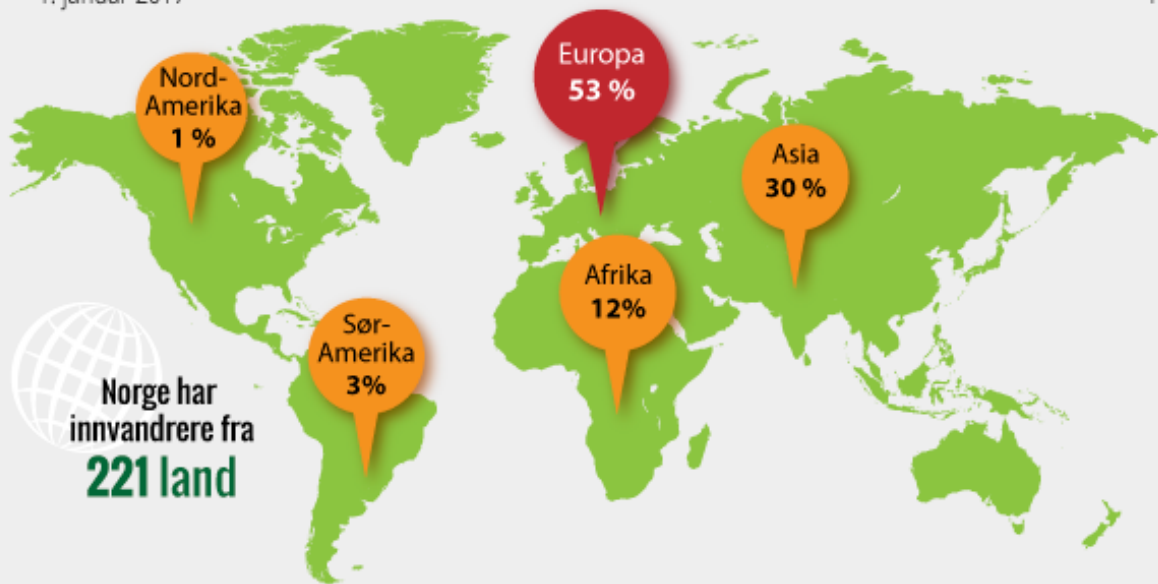

Landbakgrunn Oslo 2016

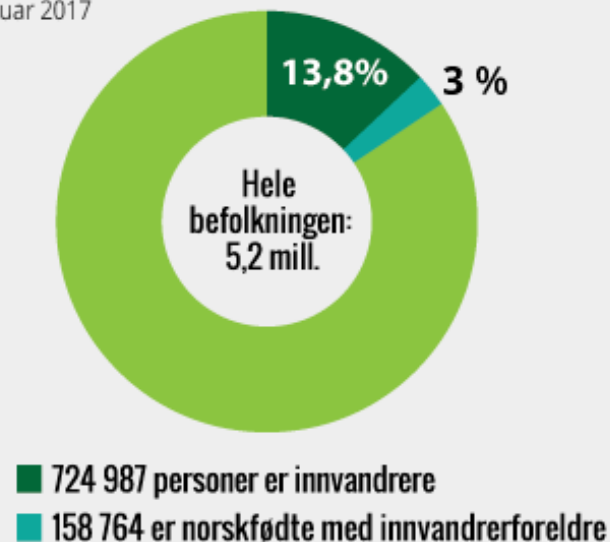
Hvor kommer innvandrerne fra?

1. januar 2017

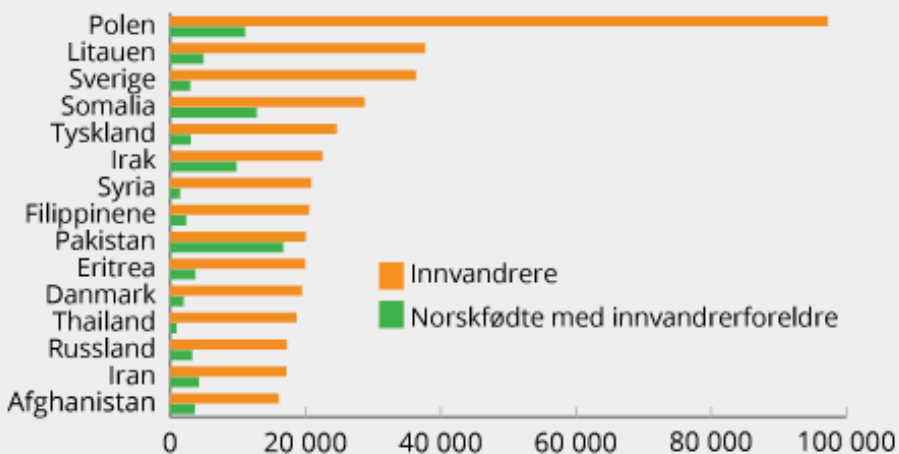
Hvor mange innvandrere er det?

1. januar 2017

De femten største landene

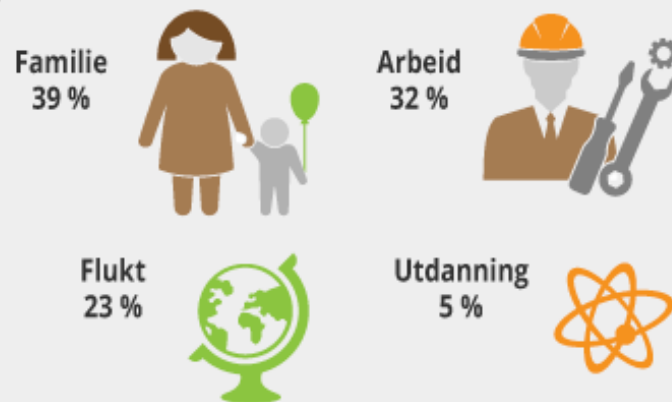
1. januar 2017

Hvorfor kommer innvandrere til Norge?

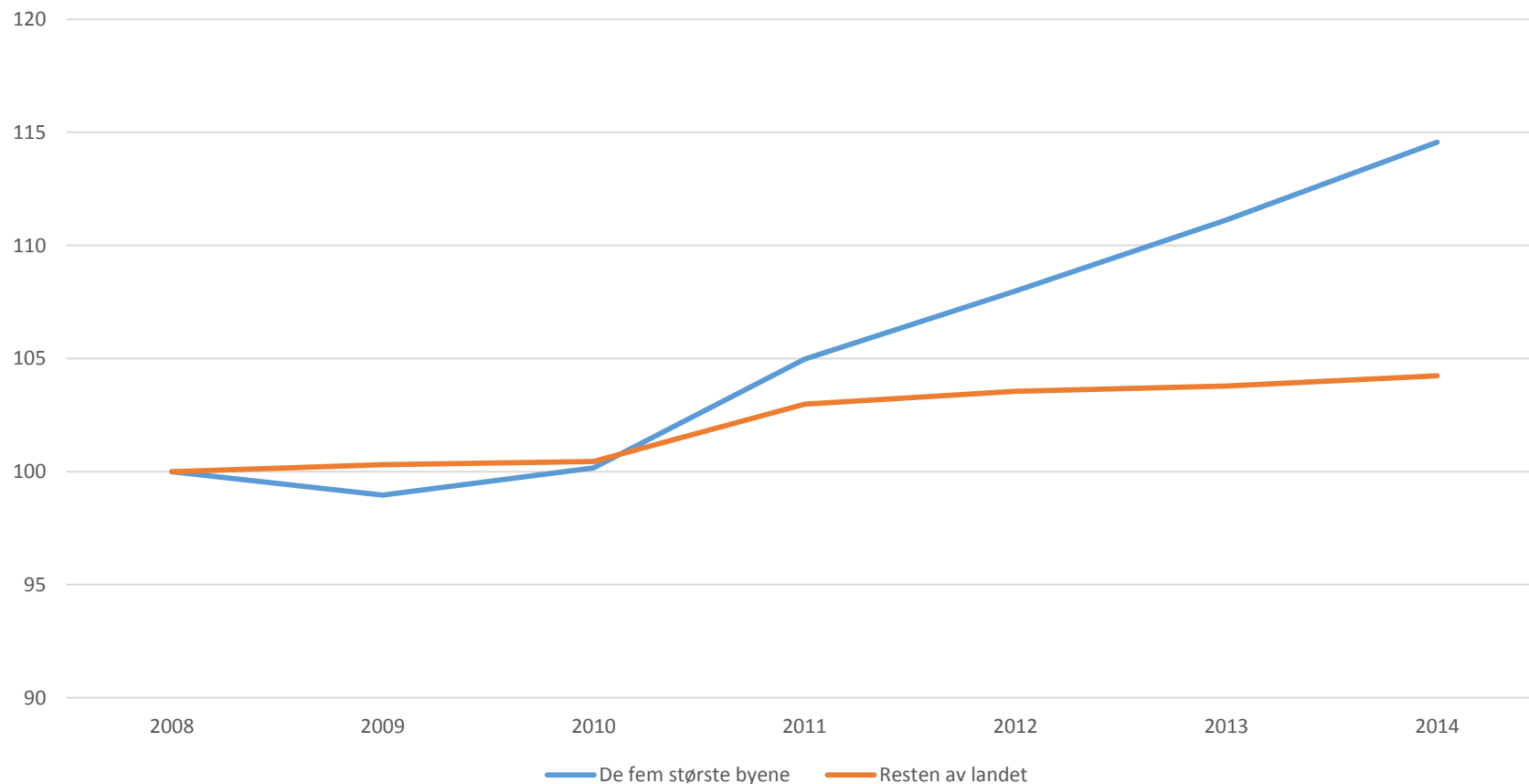
Ikke-nordiske statsborgere innvandret etter 1989

Bosatte 2017

Kunnskapsnæringene vokser mest i byene

Årlig vekst i antall sysselsatte i kunnskapsnæringer¹⁾ for de fem største byene²⁾. Indeks. 2008=100. 2008-2014

¹⁾ Næringskode 62, 64, 66, 70, 71 og 72

²⁾ Oslo, Bærum, Stavanger, Bergen og Trondheim

Kilde: Statistisk sentralbyrå

-
- Nettverkseffekter
  - Arbeidsmarked og spesialisering

Hvorfor vokser byene mer enn omlandet?

- Når høyt utdannede mennesker bor tett blir de mer produktive enn når de bor spredt

- Gjennomsnittslønnen er høyere i områder med høyt befolkning og høy befolkningstetthet.
- ...arbeidsstyrken er mer produktiv i områder med høy befolkningstetthet og stor befolkning.

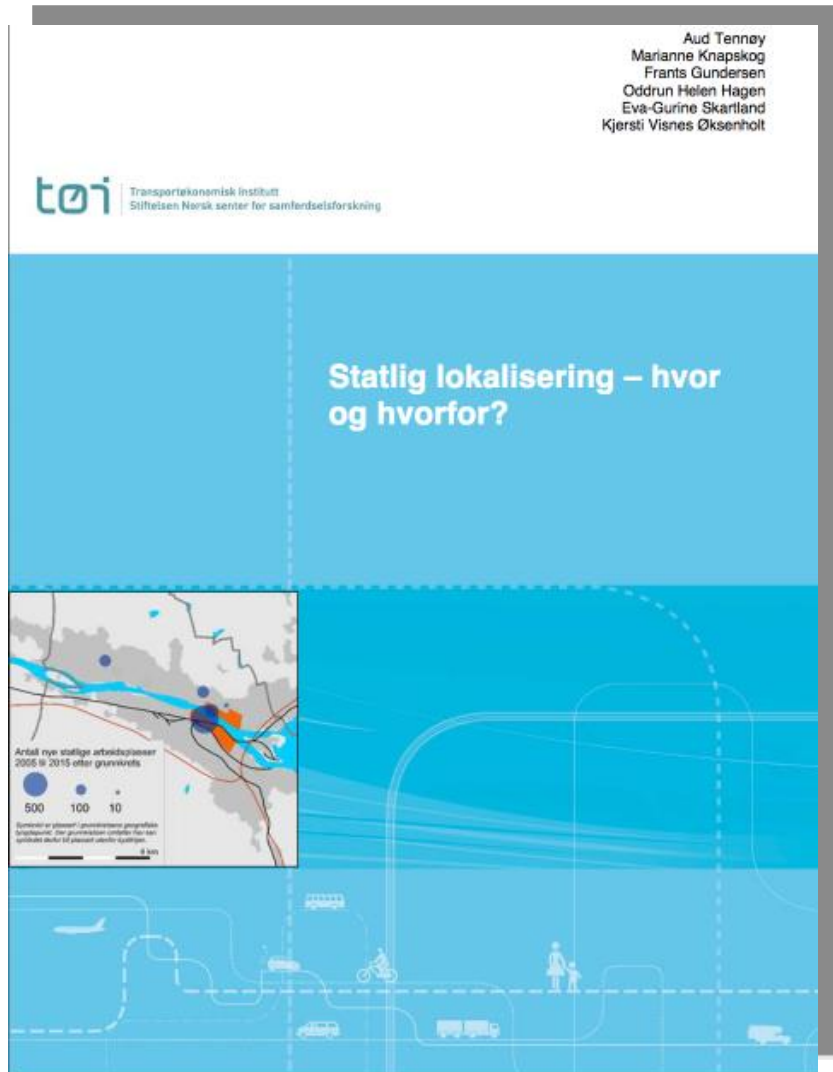
Tetthet er å koble

- **transportpolitikk**
- **arealpolitikk**
- **boligpolitikk**
- Kunnskapspolitikk
- Sosialpolitikk
- Helsepolitikk
- næringspolitikk

Hva gjør politikerne?

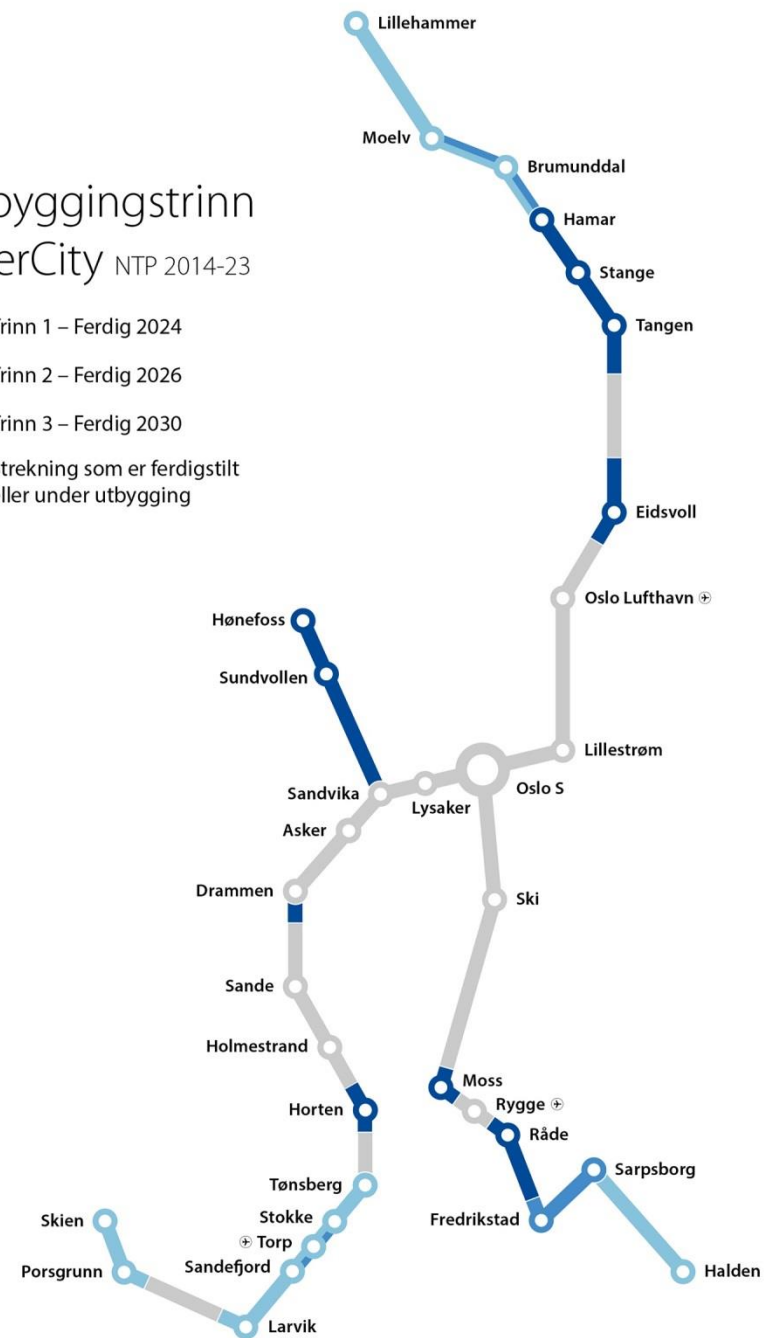
Omlag 40 prosent av statlige virksomheter er plassert slik at de bryter statens egne retningslinjer. Og utviklingen går i feil retning.

En ny virkelighet?

Utbyggingstrinn InterCity NTP 2014-23

- Trinn 1 – Ferdig 2024
- Trinn 2 – Ferdig 2026
- Trinn 3 – Ferdig 2030
- Strekning som er ferdigstilt eller under utbygging

”tok til tårene...”

Vedtok storsykehus ved Mjøsbrua

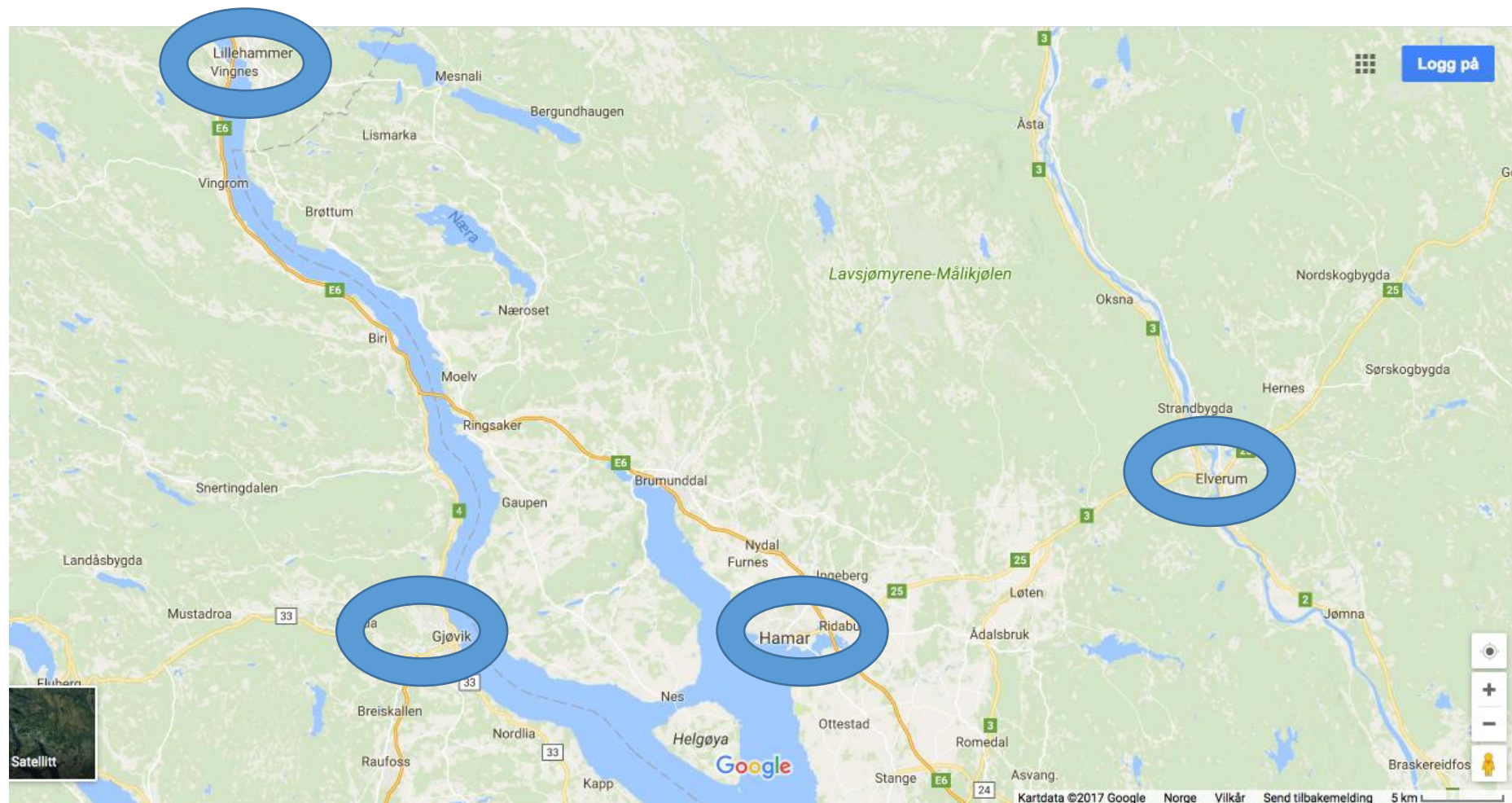
Styret i Sykehuset Innlandet vedtok i ettermiddag enstemmig at det bør bygges et storsykehus ved Mjøsbrua.

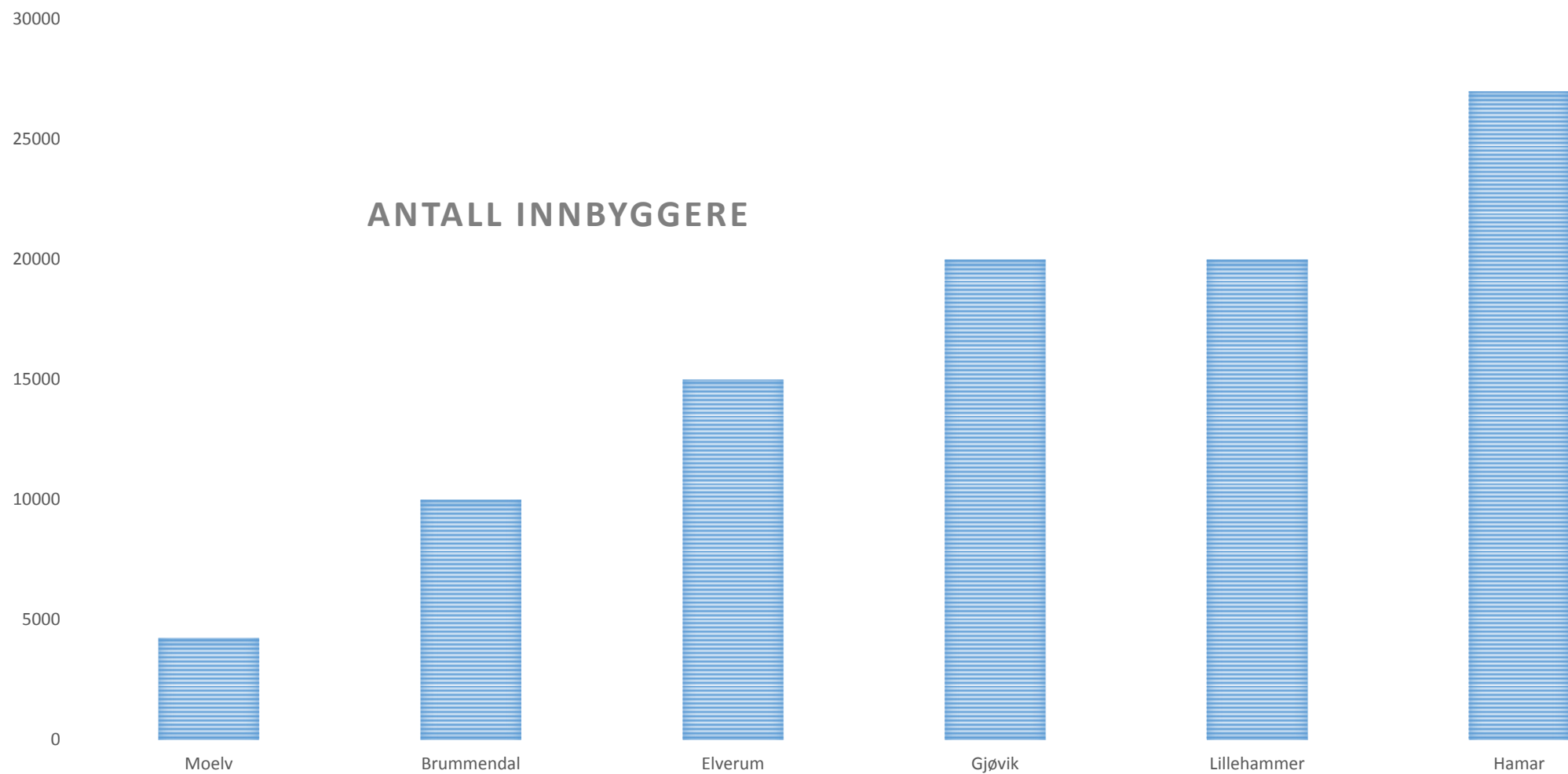
TOK TIL TÅRENE: Tidligere Senterparti-leder Anne Enger ledet møtet som styreleder i Sykehuset Innlandet. Hun tok til tårene da det historiske vedtaket var gjort.

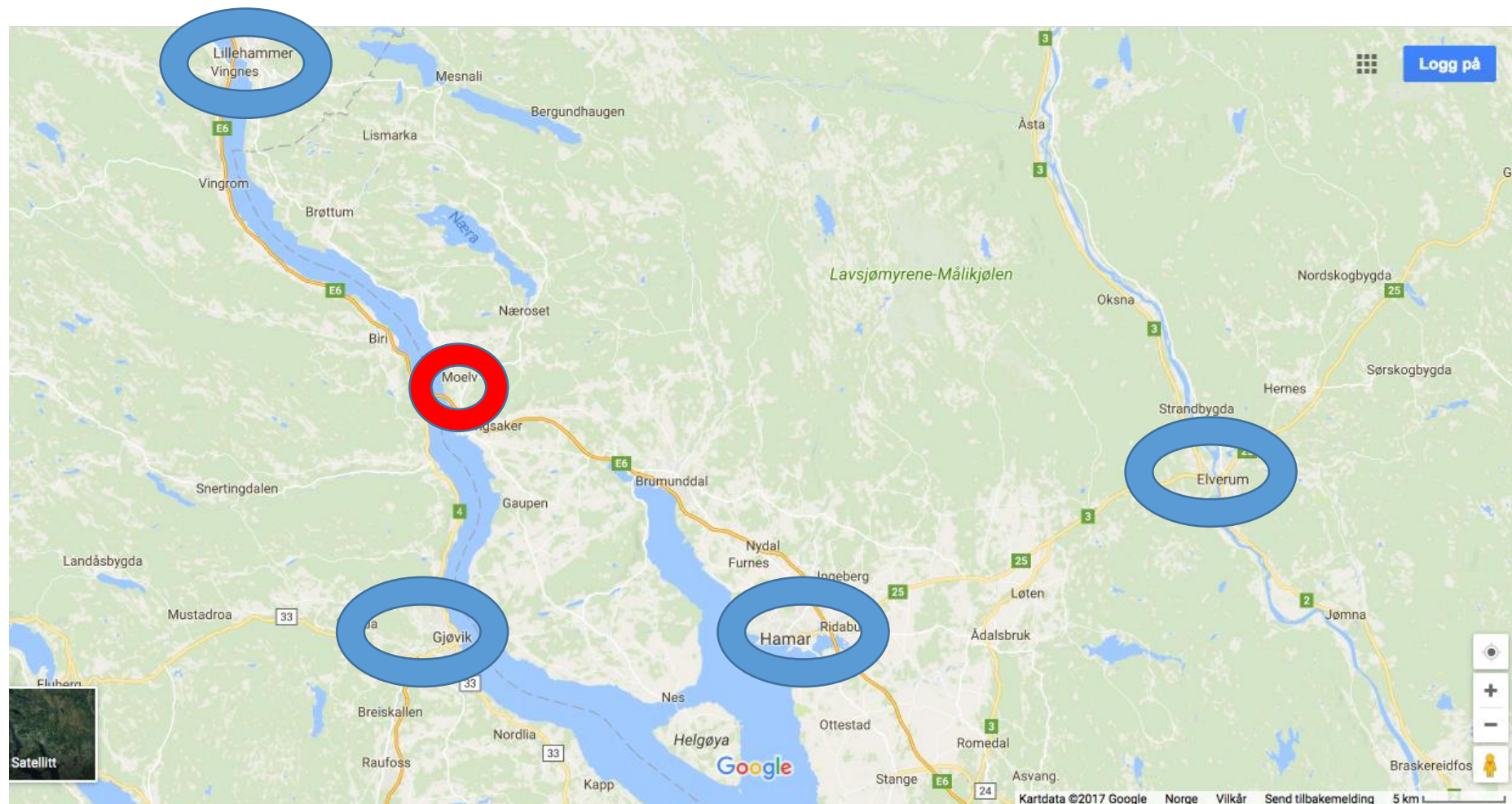
Hvor skal sykehuset ligge?

Hvor mange bor i hver by?

Her skal sykehuset ligge?

- 8 milliarder

Det finnes håp

- Ordførerne på Hamar, Gjøvik, Lillehammer og Elverum står sammen om å legge sykehuset til én by.

Hva er poenget med å flytte ut statlige oppgaver?

- Hvis utflyttingen er begrunnet i å øke effektivitet er det fint
- Hvis utflyttingen er begrunnet med å øke rettferdigheten er det dumt

Fredskorpset til Førde

- Flyttingen alene vil koste et sted mellom 28–62 millioner kroner.
- Driftskostnadene øker drøye én million kroner pr. år.
- Lengst fra brukerne
- Dårligst tilgang på kompetanse
- Ingen internasjonal flyforbindelse.
  - (Utenriksdepartementets egen utredning).

KMD foretrakk Førde

- KMD konkluderer sin vurdering med at de positive effektene for bosetting og sysselsetting vil være større ved å legge Fredskorpset til Førde-regionen, fulgt av Stavanger som nummer to, og Trondheim som nummer tre.
- Ja selvsagt; flytter du 40 mennesker til et lite sted så er effekten større enn om du flytter dem til et stort sted.
- Men...

- ” - *Regjeringen har besluttet at Fredskorpset skal flyttes til Førde. Det er viktig for regjeringen å sikre sterke internasjonalt rettede fagmiljøer også utenfor Oslo*,”
- *Utenriksminister Børge Brende.*
- UD, 21. juni 2017

To svære problemer

- Kan vi evaluere statlige virksomheter etter effektivitet når de blir distriktspolitiske virkemidler?
- Hva skjer med ideen om staten når dens omfordelende egenskaper skal triumfere dens rasjonelle legitimitet?

Hvilke krav må settes til utflytting?

- Løsningen: hvis statlig virksomhet skal flyttes ut må den fungere bedre på det nye stedet enn det gamle, også mht rasjonalitet
- Derfor må det være et positivt regnskap for en virksomhets kjerneoppgaver, ikke dens bieffekter.

Eksempler på rasjonalitet?

- Luftfartstilsynet til Bodø
  - – smertefullt lenge, nå velfungerende
- Polarinstituttet til Tromsø
  - – smart på mange vis
- Lotteri- og stiftelsestilsynet til Førde
  - – jo det fungerer på et vis, men bærekraftig?
- Kystverket til Ålesund
  - – vellykket over tid
- Et stort antall arbeidsplasser til Leikanger
  - merkelig lite bærekraftig over tid, men superinteressant

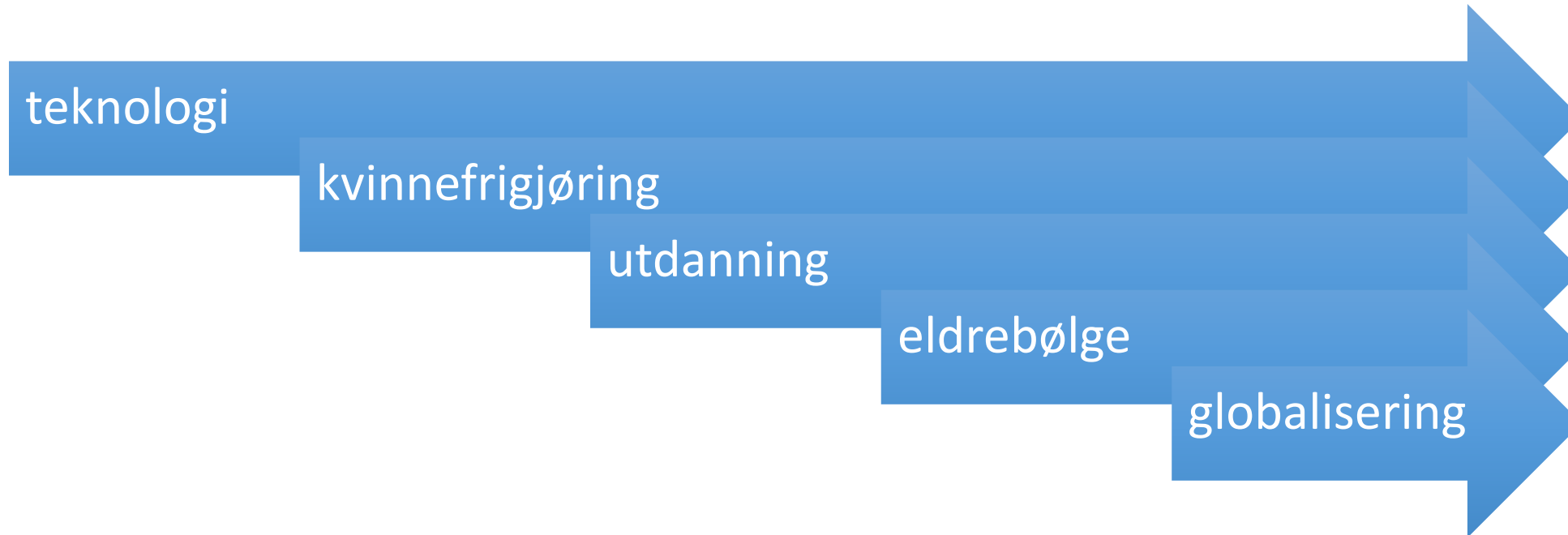

Trenger vi egentlig distriktspolitikk?

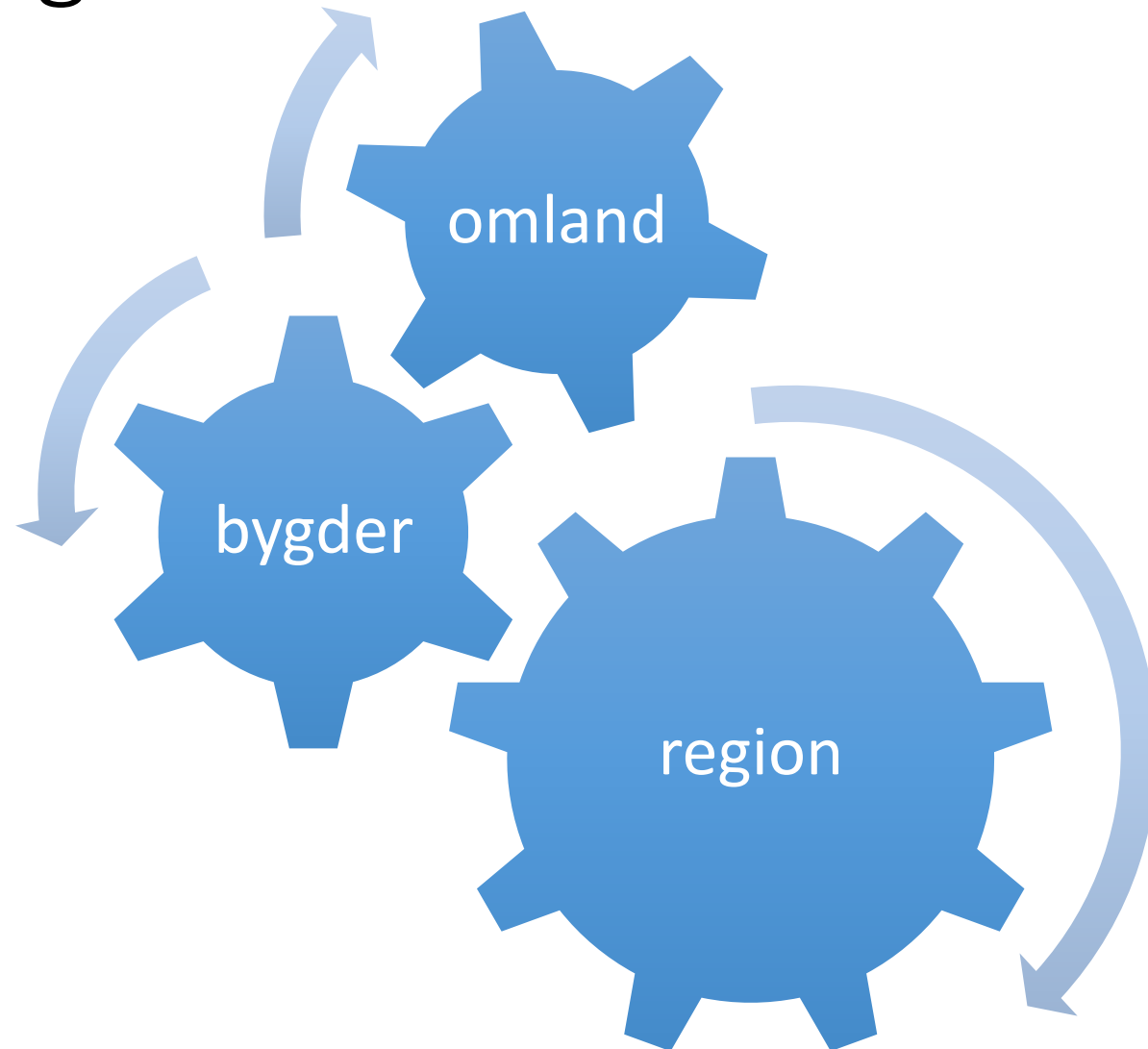

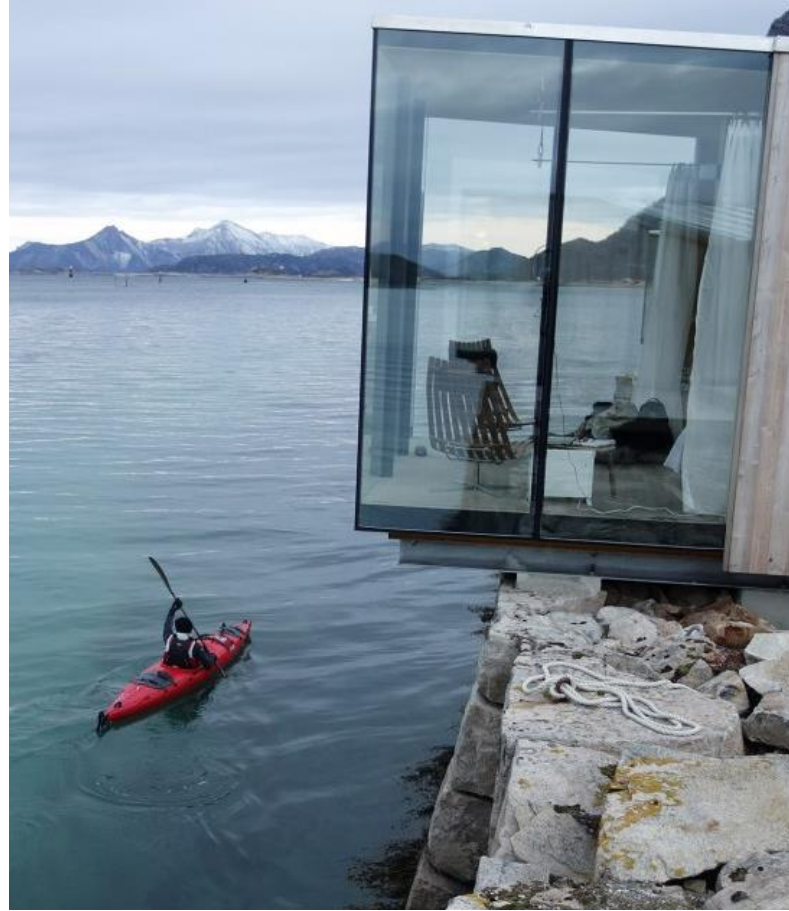
Klassisk distriktspolitikk fungerer stadig dårligere

Så hva er løsningen?

Naturressurser sammen med kompetanse fungerer desentraliserende

Kompetansen sitter i regionale sentral nav

- Hva hadde Troms vært uten Tromsø?
- Hva hadde Tromsø vært uten Universitetet?
- Hvis vi ikke bygger sterke regioner så kan vi heller ikke forene sentrum og periferi

